

Helse- og omsorgskomiteen

Vår ref:
VL

Deres ref:

Jessheim, 19.04.2023

LHLs innspill til helse- og omsorgskomiteens høring om Meld. St. 15 (2022–2023) Folkehelsemeldingen

Ambisiøse grep som sikrer forebygging av uhelse og helsefremming i befolkningen er sentralt for folkehelsen. For LHL er folkehelsearbeidet en kritisk satsing; vi er opptatt av at færrest mulig i befolkningen opplever en forhøyet risiko for dårlig helse og blir utsatt for lidelser der det er forebyggbart. Samtidig skal våre medlemsgrupper, som inkluderer hjertesyke, lungesyke og slagrammede, ha gode forutsetninger for å kunne bevare helsen og delta i samfunnet.

LHL ønsker en storsatsing på folkehelse og en ambisiøs folkehelsepolitikk som tar strukturelle grep. Det er på tide å fremme konkrete tiltak som kan settes til verks uten ytterligere forskyvninger ut i tid. Å prioritere folkehelsen i dag er en god langtidsinvestering i den norske befolkningen, som sikrer en bærekraftig samfunnsutvikling.

Generell kommentar

I vårt innspill til den nye folkehelsemeldingen etterspurte LHL at arbeidet mot sosial ulikhet i helse skulle bli den viktigste rettesnoren for regjeringen. Dette har regjeringen tydelig tatt til orde for ved å introdusere dette hensynet som den røde tråden gjennom hele meldingen. Regjeringens nye strategi understreker hvor vesentlig god folkehelse er for å utjevne sosiale og økonomiske helseforskjeller. Dette er viktig for å lykkes i å tilrettelegge for et likeverdig og inkluderende samfunn.

Samtidig etterlyste LHL en slagkraftig folkehelsepolitikk med konkrete tiltak. Vi mener at meldingen inneholder gode ambisjoner, men at løsningene er preget av forsiktighet. Mange av tiltakene på NCD-feltet er lite forpliktende og for mye av ambisjonen ender opp med nye utredninger. Av den grunn ønsker vi å løfte de påfølgende innspillene til komiteens behandling av stortingsmeldingen.

4 Levevaner og forebygging av ikke-smittsomme sykdommer (NCD)

I dag skyldes nesten 90% av alle dødsfall i Norge ikke-smittsomme sykdommer, en bred kategori som inkluderer hjerte- og karsykdommer, kroniske lungesykdommer, diabetes og flere krefttyper. LHL jobber for å redusere sykdomsbyrden og dødeligheten av slike

sykdommer, og støtter alle gode tiltak som reduserer risikofaktorer knyttet til sykdommene og tiltak som styrker befolkningens livskvalitet.

4.1 Mål (eller «NCD-strategien»)

Ikke-smittsomme sykdommer har en vesentlig sykdomsbyrde, og målrettede satsinger på forebygging og helsefremming av tilstander innen denne kategorien vil gi den enkelte bedre liv, samt spare samfunnet for betydelige ressurser til helsepersonell og øvrige samfunnsøkonomiske kostnader. LHL ser frem til fremleggingen av en helhetlig NCD-strategi, og oppfordrer til en snarlig oppstart i dette arbeidet gitt bestillingens vesentlige omfang og betydning. Vi ber derfor komiteen i behandlingen slå fast at strategien må være fremlagt senest i løpet av første halvår 2024.

4.2 Ny nasjonal tobakksstrategi

Regjeringen har i folkehelsemeldingen presentert nye konkrete tiltak for røykeslutt og røykeforbud. LHL mener at disse er gode og offensive grep, og at de dytter den stagnerte tobakkspolitikken utvikling i riktig retning. Det er tydelig at regjeringen har ambisjoner for dette saksområdet, og de har foreslått ytterligere tiltak som skal drøftes. Dette mener vi er lovende, men lange utredninger risikerer samtidig å forsinke framgang for folkehelsen. I tillegg er det ytterligere utfordringer i dette saksområdet som LHL savner da dagens politikk ikke adresserer dem. LHL foreslår for eksempel et salgsforbud av tobakksprodukter for alle som er født i 2010 og senere slik at de sikres en fremtid som en tobakksfri generasjon. Norge har en mulighet til å nok en gang lede an foran andre land med en fremtidsrettet, nytenkende tobakkspolitikk som ikke bare tar grep om røyking, men som også beskytter resten av befolkningen for andre tobakk- og nikotinholdige produkter.

4.3 Kosthold

Å sikre god ernæring og fremme sunne kosthold er vesentlig for folkehelsen og individuell utvikling fra et livsløpsperspektiv. Når usunne varer er billige mens sunne mat- og drikkevarer er dyre, vil sosiale og økonomiske ulikheter ofte speiles i kostholdet og tilknyttede helseutfall. Derfor har LHL oppfordret regjeringen til å jobbe for et skatte- og avgiftssystem som utjevner sosiale forskjeller, deriblant for å forbedre det norske kostholdet.

Vi ønsker at det gjennomføres en sunn skatteveksling som dreier forbruket vekk fra usunne mat- og drikkevarer over til sunne produkter. LHL støtter også gjeninnføringen av en sukkeravgift. Slike tiltak kan bidra til mer økonomisk, miljømessig og sosialt bærekraftige kosthold. Vi ber derfor Stortinget sørge for at det i utredning om kosthold påpekes at også skatte- og avgiftssystemet skal inngå som del av mandatet.

I tillegg er tiltak som sikrer gratis og sunn skolemat for alle, bedre beskyttelse av barn og unge mot markedsføring av usunne produkter i alle kanaler, og krav om sunn mat og drikke i offentlige anskaffelser viktige for å fremme gode kosthold i befolkningen. Vi ber Stortinget konkretisere ambisjonene på dette området, ved å sette tidsfrister på når utredninger skal være utført og forslag være fremlagt.

Folkehelsemeldingen beskriver i god detalj problematikken rundt overvekt og fedme, og utfordringsbildet vi står ovenfor som et samfunn i kommende tiår. I kontrast til dette er et annet stort folkehelseproblem, underernæring, knapt omtalt. Totalt er «overvekt» og «fedme» nevnt 61 ganger i meldingen, mens underernæring er omtalt én gang. Vi i LHL savner en mer

helhetlig kostholdspolitik som også omhandler underernæring og de vesentlige utfordringene vi står i, samt de enorme samfunnskostnadene dette medfører.

LHL, Kreftforeningen og Klinisk ernæringsfysiologers forening tilknyttet Forskerforbundet (KEFF) fikk høsten 2022 gjennomført en analyse av Menon Economics, som slår fast at sykdomsrelatert underernæring koster Norge over 31 milliarder kroner årlig. Det er vesentlig for den enkelte og for samfunnet at vi på dette feltet får mer forpliktende tiltak, særlig ovenfor kommunesektoren, sånn at underernæring blir kartlagt og den enkelte får en individuell ernæringsplan og sikres god oppfølging. Vi ber Stortinget be regjeringen utarbeide en nasjonal handlingsplan mot sykdomsrelatert underernæring.

4.4 Fysisk aktivitet

Fysisk aktivitet er forebyggende og helsefremmende, og medfører bevisbare gevinster både for fysisk og psykisk helse. Fysisk aktivitet blant barn og unge er et spesielt viktig satsingsområde fordi det danner grunnlaget til sosiale og aktive liv som fortsetter inn i voksenalderen. Det finnes allerede mange gode initiativer i barnehager, på skoler og gjennom organisert idrett. LHL ønsker sterkere ambisjoner om fysisk aktivitet i skolen som gjennomføres med øremerkede bevillinger, krav til kommunene og midler til kompetanseheving i skolesektoren. Et minimum må være én time fysisk aktivitet hver dag.

Samtidig må samfunnet tilrettelegge for at alle voksne kan være sosiale og aktive da de ikke har like naturlig tilgang til tilsvarende tilbud og arenaer. En tydeligere prioritering av å styrke lokale tilbud som også omfatter voksne kan gjennomføres ved å stille krav om at alle kommuner skal ha en folkehelsekoordinator og frisklivssentral, som kan styrke det lokale tverrgående arbeidet med kosthold, livsmestring og fysisk aktivitet. I tillegg burde tilskuddsordninger til gang- og sykkelveier og turstier, samt frivillige organisasjoner som bidrar til lokale tilbud for fysisk aktivitet, styrkes slik at de sikres betingelsene for god samhandling med kommunen.

4.5 Alkohol, narkotika og doping

I folkehelsemeldingen signaliserer regjeringen en videreføring av innsatsen i den nasjonale alkoholstrategien ut 2030. LHL savner likevel en mer offensiv alkoholpolitikk, som for eksempel foreslår å øke alkoholavgiftene mer enn pris- og lønnsvekst og innfører merking av alkohol med innhold og helseadvarsler. Andre tiltak som vi også har løftet tidligere er rullering av salgs- og skjenkebevillinger minimum hvert fjerde år i regi av kommunen, og å vurdere å avvikle dagens taxfree-ordning, som fremmer alkoholsalg og -konsum.

Med vennlig hilsen,

Frode Jahren
Generalsekretær
LHL